

RAPORT DE EXPERTIZĂ

la proiectului Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea cu privire la intrarea în RM – art.3; Legea privind sănătatea mentală – art.14, 27, 28, ș.a.; Codul vamal al RM – art.128; ș.a.)

(înregistrat în Parlament cu numărul 292 din 27 Iunie 2016)

În temeiul Concepției de cooperare dintre Parlament și societatea civilă, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.373-XVI din 29 decembrie 2005, Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției prezintă raportul de expertiză a vulnerabilității proiectului Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea cu privire la intrarea în RM – art.3; Legea privind sănătatea mentală – art.14, 27, 28, ș.a.; Codul vamal al RM – art.128; ș.a.) prin prisma drepturilor omului.

Evaluarea generală

1. Autorul proiectului este Guvernul RM, autor nemijlocit - Ministerul Justiției, ceea ce corespunde art. 73 din Constituție și art. 44 din Regulamentul Parlamentului.

2. Categoria actului legislativ propus este lege organică, ceea ce corespunde art.72 din Constituție și art. 6-11, 27, 35 și 39 din Legea privind actele legislative, nr.780-XV din 27.12.2001.

3. Scopul actului (potrivit proiectului și/sau notei informative). Potrivit notei de fundamentare, scopul proiectului de lege îl constituie alinierea la noile cerințe ale Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 166 din 9 iulie 2010.

Convenția ONU impunea schimbarea paradigmei: de la lipsirea de capacitate de exercițiu la cea de acordare a unei capacități cât mai largi persoanelor cu dizabilități. În special, aceasta cheamă Statele semnatare:

- să înlocuiască regimul de substituie la luarea deciziei (cel de tutelă) la unul de suport la luarea deciziei;
- să abandoneze atitudinea paternalistă și așteptările joase față de persoanele cu dizabilități, prin măsurile ce inhibă abilitatea de a face alegeri despre viața lor;
- să organizeze măsuri de suport personalizat care va încuraja libertatea persoanei și va promova autonomia ei.

Un prim pas în sensul conformării cu noile cerințe ale Convenției ONU a fost adoptarea și punerea în aplicare a Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30 martie 2012. Potrivit acesteia, persoanele cu dizabilități beneficiază de capacitate juridică în egală măsură cu celelalte persoane în toate aspectele vieții, iar după caz, și de măsuri de protecție și asistență juridică în exercitarea capacității juridice, prevăzute de legislația în vigoare (art. 8 alin. (2)). Prin art. 9 s-a enunțat dreptul persoanelor cu dizabilități la proprietate, la gestionarea veniturilor și a altor bunuri personale, iar prin art. 10 - apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și răspunderea pentru încălcarea acestora. Însă, legislația națională nu a fost aliniată integral la noile cerințe ale Convenției ONU și ale Legii nr. 60 din 30 martie 2012.

Astfel, prin Ordinul Ministrului Justiției nr. 519 din 3 decembrie 2013 a fost creat Grupul de lucru pentru

modificarea și completarea Codului Civil. Grupul de lucru, în comun cu Ministerul Justiției a elaborat proiectul respectiv care cuprinde modificări la Codul Civil și alte acte legislative din domeniu pentru ajustarea legislației naționale la prevederile art. 12 din Convenția cu privire la persoanele cu dizabilități.

Proiectul propune introducerea unor noi concepții : 1) contractul de asistență și mandatul de ocrotire în viitor; 2) diversificarea măsurilor de ocrotire judiciară dispuse de instanță - ocrotirea provizorie (pentru maxim 1 an); curatelă (pentru maxim 5 ani; tutelă (pentru maxim 10 ani); 3) desemnarea de instanță a persoanei însărcinate cu ocrotirea; 4) instituirea consiliului de familie; 5) diversificarea și diferențierea sancțiunilor pentru nerespectarea regulilor privind capacitatea de exercițiu la încheierea actelor juridice; 6) modificarea procedurii de instituire a măsurii de ocrotire judiciară; 7) stabilirea formalităților de publicitate a măsurilor de ocrotire judiciară.

Așadar aplicând în practică respectul drepturilor omului, flexibilitatea în măsură juridică, păstrarea maximă a capacității, caracterul necesar și subsidiar, proporționalitatea, caracterul echitabil și eficace al procedurii, preeminența intereselor și bunăstării persoanei vizate, respectul dorinței și sentimentelor persoanei vizate și consultarea, va fi asigurată previzibilitatea și aplicarea corectă a legii în materia statutului juridic al persoanelor cu dizabilități.

4. Nota informativă a proiectului de act legislativ supus expertizei conține o argumentare suficientă a promovării proiectului. Aceasta a fost elaborată în conformitate cu prevederile art. 20 din Legea privind actele legislative nr. 780-XV din 27 decembrie 2001.

Totuși, în conformitate cu lit.d) al art. 20 din actul legislativ menționat, nota informativă trebuie să includă fundamentarea economico-financiară în cazul în care realizarea noilor reglementări necesită cheltuieli financiare și de altă natură. Potrivit notei informative, punerea în aplicare a dispozițiilor legale introduse prin proiectul de lege nu implică cheltuieli din contul bugetului de stat, întrucât este utilizată infrastructura instituțională existentă: instanțele de judecată, autoritățile tutelare, registrul de stat al populației. Trebuie să menționăm, însă că, de exemplu, la Art. VI pct. 20 (art. 48/8 alin. (4) din Codul civil) din proiect prevede că "În cazul în care finanțarea măsurii de ocrotire exercitate de către un ocrotitor autorizat nu poate fi asigurată integral de către persoana ocrotită, ea se va asigura de către stat în limitele și condițiile legii". În acest context, urma totuși a fi efectuată o evaluare sau estimare economico-financiară a proiectului sau să fi fost efectuate anumite calcule economico-financiare pentru a estima cheltuielile necesare pentru implementarea proiectului de lege întrucât implementarea acestuia va necesita cheltuieli de la bugetul de stat.

Totodată, în contextul lit. c) a art. 20 din legea nominalizată, informația privind compatibilitatea proiectului de lege cu cadrul legal comunitar urma a fi inserată în Tabelul de concordanță, după modelul stabilit în anexa la Regulamentul privind mecanismul de armonizare a legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1345 din 24 noiembrie 2006 și utilizat pentru a demonstra compatibilitatea proiectului de lege național cu legislația comunitară, care însoțește în mod obligatoriu proiectul actului legislativ pe întreg parcursul circulației sale, pînă la adoptarea sa de către Parlament.

5. Sfera de reglementare a proiectului corespunde următoarelor domenii/drepturi:

Drepturi si libertăți individuale:

Dreptul de a nu fi discriminat (art. 16 din Constituția RM)

Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică (art. 24 din Constituția RM)

Dreptul la apărare (art.26 din Constituția RM)

Dreptul la viața intimă familială și privată (art.28 din Constituția RM)

Inviolabilitatea domiciliului (art.29 din Constituția RM)

Drepturi si libertăți social-economice:

Dreptul la ocrotirea sănătății (art.36 din Constituția RM)

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia (art.46 din Constituția RM)

Dreptul la asistență și protecție socială (art.47 din Constituția RM)

Protecția persoanei handicapate (art.51 din Constituția RM)
Protecția familiei și a copiilor orfani (art.49 din Constituția RM)

Drepturi garanții:

Dreptul cetățenilor Republicii Moldova la protecția din partea statului (art. 18 din Constituția RM)

Evaluarea de fond a proiectului

6. Respectarea principiului transparenței este asigurată suficient. În scopul respectării prevederilor Legii nr.239 din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul Lege a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md la directoriul "Transparența decizională", secțiunea "Proiecte de acte normative remise spre coordonare", precum și pe pagina web a Parlamentului.

Termenul de cooperare cu societatea civilă a fost respectat, proiectul nefiind încă supus dezbaterilor în plenul Parlamentului, astfel încât subiecții interesați au avut posibilitatea de a se informa despre noile propuneri legislative în acest domeniu și să-și expună opinia vis-a-vis de prevederile acestuia.

7. Respectarea principiului participării este asigurată suficient. Potrivit art.7 din Legea privind transparența în procesul decizional nr.239 din 13.11.2008, autoritățile publice sunt obligate, după caz, să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților de participare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional.

Potrivit notei de fundamentare, în scopul elaborării acestui proiect de lege, prin Ordinul Ministrului Justiției nr. 519 din 3 decembrie 2013 a fost creat Grupul de lucru pentru modificarea și completarea Codului Civil. Grupul de lucru, în comun cu Ministerul Justiției a elaborat proiectul respectiv care cuprinde modificări la Codul Civil și alte acte legislative din domeniu pentru ajustarea legislației naționale la prevederile art. 12 din Convenția cu privire la persoanele cu dizabilități.

Totodată, din momentul plasării proiectului de lege pe pagina web a Ministerului Justiției și a Parlamentului, societatea civilă a avut și are încă posibilitatea de a participa la examinarea acestuia și de a-și înainta propriile propuneri, recomandări și obiecții.

8. Respectarea principiului responsabilizării nu este asigurată. În acest sens, prin implementarea proiectului, în cazul adoptării acestuia, respectarea principiului responsabilizării nu va fi asigurată, deoarece acesta nu conține prevederi exprese sau tacite, care să permită monitorizarea instituțiilor publice respective, a politicilor elaborate de acestea și nici nu instituie un mecanism pentru luarea în considerație a rezultatelor monitorizării. În același timp, proiectul nu conține prevederi, care să oblige autoritățile să facă publice rezultatele controalelor acestora.

9. Nivelul de corespundere a proiectului/actului normativ normelor constituționale. Proiectul/actul normativ este conform Constituției. Proiectul de lege dezvoltă un șir de norme constituționale cum ar fi: Dreptul de a nu fi discriminat (art. 16 din Constituția RM); Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică (art. 24 din Constituția RM); Dreptul la apărare (art.26 din Constituția RM); Dreptul la viața intimă familială și privată (art.28 din Constituția RM); Inviolabilitatea domiciliului (art.29 din Constituția RM); dreptul la ocrotirea sănătății (art.36 din Constituția RM); Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia (art.46 din Constituția RM); Dreptul la asistență și protecție socială (art.47 din Constituția RM); Protecția persoanei handicapate (art.51 din Constituția RM); Protecția familiei și a copiilor orfani (art.49 din Constituția RM); Dreptul cetățenilor Republicii Moldova la protecția din partea statului (art. 18 din Constituția RM).

10. Nivelul de corespundere a proiectului/actului normativ legislației corelative. Proiectul/actul normativ

este conform parțial legislației corelative. În linii generale, prevederile proiectului sunt compatibile legislației naționale corelative. Totuși, anumite prevederi ale proiectului de lege sunt concurente cu unele prevederi ale legislației. Obiecții în acest sens se conțin în Analiza detaliată a potențialelor elemente de vulnerabilitate ale proiectului legii (pct. 16 al prezentului raport).

11. Nivelul de corespundere a proiectului/actului normativ standartelor internaționale. Proiectul/actul normativ este conform standardelor internaționale. Proiectul de lege supus expertizării este elaborat în vederea alinierii la noile cerințe ale Convenției ONU și ale Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30 martie 2012.

De asemenea, s-au transpus Recomandările în materie ale Consiliului Europei: Recomandarea nr. R (99) 41 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre privind Principiile privitoare la protecția juridică a adulților incapabili (23 februarie 1999) și Recomandarea nr. CM/Rec(2009)1 a Comitetului de Miniștri ai Statelor Membre privind principiile privitoare la procurile continue și directivele avansate pentru caz de incapacitate (9 decembrie 2009).

La fel, s-a analizat experiența pozitivă de reformare a sistemului de ocrotire a persoanelor fizice cu dizabilități a următoarele state:

- Franța, prin Legea n°2007-308 din 5 martie 2007, care a expus în redacție nouă capitolele relevante din Codul civil;
- Germania, prin Legea privind custodia (BGBl 1990 I, 2002; în vigoare din 1 ianuarie 1992);
- Italia, prin Legea din 9 ianuarie 2004, n. 6, care a introdus în Codul civil al Italiei un Capitol nou dedicat administrării de susținere;
- Cehia și Ungaria, prin noile coduri civile puse în aplicare în anul 2014;
- Estonia: §2 și 15 din Legea privind înregistrarea statisticilor vitale din 20.05.2009, §5, 21, 72 din Legea privind registrul populației din 31.05.2000;
- Olanda: 1:391 și 1:23 Codul civil al Olandei;
- Spania: 218 și 223 Cod civil spaniol; art. 4, 15 și 80-82 din Legea nr. 20/2011 din 21 iulie 2011 privind registrul civil;
- Federația Rusă, prin Legea federală N 302-03 din 30.12.2012 de modificare a Codului civil rusesc, care a intrat în vigoare la 2 martie 2015;
- Belgia, prin Legea de reformare a regimurilor de incapacitate și de instaurare a unui nou statut de ocrotire conform cu demnitate umană, din 17 martie 2013, în vigoare din 1 septembrie 2014.

12. Nivelul de corespundere a proiectului/actului normativ jurisprudenței Curții Constituționale. Proiectul/actul normativ este conform jurisprudenței Curții Constituționale. Analiza jurisprudenței Curții Constituționale nu a demonstrat existența unor hotărâri consacrate expres domeniului abordat de proiect. În jurisprudența Curții Constituționale există decizii, prin care Curtea s-a expus asupra unor aspecte ce au tangență cu obiectul reglementării prezentului proiect de lege (HCC nr.27 din 13.11.2014 pentru controlul constituționalității articolului 21 alin.(5) lit.e) din Legea nr.52 din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanului) (neexaminarea cererilor depuse de către persoanele incapabile) (Sesizarea nr.42a/2014); HCC nr.16 din 18.05.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 10 alin.(4) din Legea nr.151 din 30 iulie 2015 cu privire la Agentul guvernamental (accesul la informație) (Sesizarea nr.29g/2016).

13. Nivelul de corespundere a proiectului/actului normativ jurisprudenței CtEDO. Proiectul/actul normativ este conform jurisprudenței CtEDO. În procesul examinării proiectului Legii supus expertizării au fost identificate câteva cauze, care au făcut obiectul sesizării la CtEDO, în partea ce ține de domeniul ocrotirii persoanelor fizice cu dizabilități și anume:

- în cauza Matter v. Slovacia, nr. 31534/96, hotărârea din 5 iulie 1999, § 68 Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a statuat că măsurile de ocrotire trebuie să fie temporare;
- principiul proporționalității instituirii ocrotirii cu gradul de capacitate al persoanei vizate și adaptată la circumstanțele particulare și nevoile acesteia din urmă a fost statuat și de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului în cauza Shtukaturov v. Rusia, nr. 44009/05, hotărârea din 27 martie 2008, § 95;
- în cauzele Shtukaturov v. Rusia, nr. 44009/05, hotărârea din 27 martie 2008, § 73 și Salontaji-Drobnjak v. Serbia, nr. 36500/05, hotărârea din 13 octombrie 2009, § 127, Curtea Europeană a Drepturilor Omului identifică unele carențe privind absența unor garanții ca persoana să fie audiată de judecător și opinia ei să fie luată în considerare;
- cauza Stanev v. Bulgaria, nr. 36760/06, hotărârea din 17 ianuarie 2012, § 245;

- în cauzele Kędzior v. Polonia, cererea nr. 45026/07, hotărârea din 16 octombrie 2012; Sykora v. Republica Cehă, nr. 23419/07, 22 noiembrie 2012; Mihailovs v. Letonia, nr. 35939/10, 22 ianuarie 2013 s-a reținut că declararea incapacității a creat condițiile pentru violarea libertății individului la libera circulație;
- în cauza S.L. și J.L. v. Croația, cererea nr. 13712/11, hotărârea din 7 mai 2015 CtEDO a condamnat statul pentru că nu au implementat un mecanism funcțional de protecție a copiilor față de abuzurile comise de părinți sau tatori la administrarea bunurilor copiilor.

14. Impactul proiectului/actului normativ prin prisma drepturilor omului. Proiectul/actul normativ respectă drepturile/libertățile.

15. Impactul gender al proiectului. Proiectul/actul normativ este gender neutru. Nu au fost depistate norme care ar discrimina sau limita drepturile, libertățile și șansele femeilor în raport cu bărbații.

16. Analiza detaliată a textului proiectului.

Nr.	Articol	Text	Obiecții	Factorii de vulnerabilitate	
1	Art. I	<p>Art.I. – La articolul 3 alineatul (2) din Legea nr.269-XIII din 9 noiembrie 1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.6, art.54), cu modificările și completările ulterioare, cuvintele „persoanelor declarate incapabile de către instanța de judecată” se substituie cu cuvintele „persoanelor supuse măsurii de ocrotire sub forma tutelei”.</p>	<p>Nu este clară rațiunea autorului atunci când acesta instituie o normă legală prin care eliberarea pașapoartelor în temeiul cererii unuia dintre reprezentanții legali se va face doar în cazul copiilor în vîrstă de pînă la 18 ani și a persoanelor supuse măsurii de ocrotire sub forma tutelei, dar nu și a curatelei (în cazul minorilor), iar în cazul adulților a ambelor măsuri de ocrotire (aît judiciară, cît și contractuală).</p> <p>În acest sens sunt și prevederile art. 142 alin. (3) din Codul familiei,</p>	<p>Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă; Prevederi care limitează drepturile/libertățile; Prevederi care încalcă drepturile/libertățile; Omisiune/ignorare a drepturilor/libertăților;</p>	<p>Excluderea sintagmei ”sub forma tutelei”.</p>

			<p>potrivit căroa curatela se instituie asupra copiilor în vîrstă de la 14 la 18 ani.</p> <p>Mai mult, de eliberarea unui pașaport ar putea avea nevoie și o persoană fizică care a împlinit majoratul sau care a dobîndit capacitate de exercițiu deplină pe altă cale legală și care în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința și care poate beneficia de o măsură de ocrotire în funcție de starea sau situația sa (a se vedea art. 48/1 din proiect).</p>		
2	Art. II pct. 2	<p>Art.II. – Legea nr.1402-XIII din 16 decembrie 1997 privind sănătatea mentală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46, art.310), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum</p>	<p>Potrivit art. 15/2 alin. (1) din Legea cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale nr. 1086-XIV din 23.06.2000, expertul care a primit, la indicația conducătorului instituției de expertiză judiciară,</p>	<p>Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă; Stabilirea unor termene nejustificate</p>	<p>Corelarea termenelor din art. 14/1 cu cele din legislația corelativă.</p>

		<p>urmează: ...</p> <p>2. Se completează cu articolele 14/1 și 14/2 cu următorul cuprins: ...</p> <p>Articolul 14/2. Constatarea psihiatrico-legală e în scop de ocrotire a persoanei în privința căreia s-a instituit măsura de ocrotire</p> <p>(1) În cazul solicitării constatării psihiatrico-legală în scopul instituirii măsurii de ocrotire, raportul de constatare psihiatrico-legală în scop de ocrotire se eliberează solicitantului <i>în termen de 7 zile</i> după examinarea persoanei vizate. Persoana vizată va fi examinată <i>în termen de cel mult 7 zile</i> din data depunerii unei cereri de către aceasta sau de către persoanele care au dreptul de a cere instituirea măsurii de ocrotire conform legii, precum și mandatarului împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor.</p>	<p>materialele înregistrate le <i>examinează preventiv în termen de 2-3 zile</i>, iar în cazurile simple se pronunță imediat asupra existenței sau inexistenței motivelor de autorecuzare, suficienței sau insuficienței obiectelor cercetării, necesității antrenării unor specialiști netitulari pentru soluționarea deplină a problemelor puse în fața expertizei judiciare, constatării tehnico-științifice și medico-legale.</p> <p>Totodată, în conformitate cu art. 26 din același act legislativ, persoana poate fi internată în instituția medicală pentru efectuarea expertizei judiciare pe un termen de <i>până la 30 de zile</i>. În caz de necesitate, la demersul motivat al expertului (expertilor), termenul indicat la alin.(1) poate fi prelungit de către ordonatorul expertizei, în condițiile legii, pe o durată de <i>30 de zile</i>. Demersul</p>		
--	--	--	---	--	--

		...	<p>privind prelungirea termenului de aflare a persoanei în instituția medicală se prezintă în timp de 3 zile din momentul constatării imposibilității întocmirii raportului de expertiză în termenul indicat la alin.(1).</p> <p>În acest context, impunerea unor termene nejustificate de către autor în proiectul de lege complică realizarea drepturilor și intereselor, atât publice, cât și private. Astfel, stabilirea unor termene prea scurte atunci când acțiunile care trebuie realizate sunt prea complicate sau necesită perioade mai îndelungate pentru a fi îndeplinite decât termenul care este stabilit pentru autoritățile publice duce inevitabil la încălcarea lor, iar pentru persoanele fizice – la complicarea posibilităților de valorificare a drepturilor și intereselor legale.</p>	
--	--	-----	---	--

3	Art. II pct. 3	<p>Art.II. – Legea nr.1402-XIII din 16 decembrie 1997 privind sănătatea mentală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46, art.310), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:</p> <p>...</p> <p>3. Articolul 27:</p> <p>...</p> <p>se completează cu alineatele (4/1), (4/2) și (4/3) cu următorul cuprins:</p> <p>„(4/1) Cererea de spitalizare în staționarul de psihiatrie poate fi depusă, în numele persoanei suferinde de tulburări psihice, de către mandatarul împuternicit printr-un mandat de ocrotire în viitor, <i>dacă mandatul permite acest fapt.</i></p> <p>...</p> <p>6. Articolul 40:</p> <p>alineatul (1) va avea următorul cuprins:</p>	<p>Potrivit rigorilor de tehnică legislativă, la elaborarea unui proiect de lege urmează a fi utilizată aceeași terminologie. Astfel, la aplicare, terminologia utilizată neuniform poate provoca practici vicioase de interpretare a sensului normei. În rezultat, pot apărea abuzuri din partea exponenților sectoarelor și public, și privat.</p>	<p>Vulnerabilitate Utilizarea termenilor diferiți cu referință la același fenomen; Nerespectarea exigențelor de tehnică legislativă</p>	<p>Completarea alineatului 4/1 cu cuvântul "expres".</p>
---	----------------	--	--	---	--

		<p>„(1) Drept temei pentru internare într-o instituție psihoneurologică, cu participarea medicului psihiatru, servește:</p> <p>...</p> <p>c) cererea depusă în numele persoanei suferinde de tulburări psihice, de către mandatarul împuternicit printr-un mandat de ocrotire în viitor, <i>dacă mandatul permite acest fapt expres;</i></p>			
4	Art. II pct. 3; Art. VI pct. 20	<p>Art.II. – Legea nr.1402-XIII din 16 decembrie 1997 privind sănătatea mentală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46, art.310), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:</p> <p>...</p> <p>3. Articolul 27:</p> <p>...</p> <p>se completează cu alineatele (4/1), (4/2) și (4/3) cu</p>	<p>Potrivit exigențelor de tehnică legislativă, în limbajul normativ aceleași noțiuni se exprimă numai prin aceiași termeni. Dacă o noțiune sau un termen nu este consacrat sau poate avea înțelesuri diferite, semnificația acestuia în context se stabilește prin actul normativ ce le instituie, în cadrul dispozițiilor generale și devine obligatoriu pentru actele normative din</p>	Vulnerabilitate	<p>Prevederi necorespunzătoare de tehnică legislativă</p> <p>Revizuirea amendamentelor propuse în contextul obiecțiilor exprimate.</p>

		<p>următorul cuprins:</p> <p>...</p> <p>(4/3) În cazurile prevăzute la alin. (4/1) sau (4/2) este interzisă internarea persoanei suferinde, dacă internarea contravine dorințelor exprimate de aceasta. La identificarea dorințelor persoanei ocrotite, este obligatorie prezența persoanei care va facilita stabilirea acestor dorințe (persoana de încredere). <u>Persoana de încredere este orice persoană aleasă liber de către persoana suferindă. În absența unei alegeri, persoana de încredere va fi desemnată de către centrul comunitar de sănătate mintală.</u></p> <p>Art.VI. – Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86, art.661), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se</p>	<p>aceeasi materie.</p> <p>Utilizarea unor explicații prin norme interpretative este permisă numai în măsura în care ele sunt strict necesare pentru înțelegerea textului. Nu este permisă prezentarea unor explicații prin folosirea parantezelor.</p> <p>Mai mult, în procesul de legiferare este interzisă instituirea aceluiași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative. Pentru sublinierea unor conexiuni legislative se utilizează norma de trimitere.</p>		
--	--	---	--	--	--

		<p>completează după cum urmează:</p> <p>...</p> <p>20. După articolul 48 se completează cu secțiunile 3 și 4 cu următorul cuprins:</p> <p>„ Secțiunea 3 Măsurile de ocrotire juridică a adulților Subsecțiunea 1 Dispoziții comune</p> <p>Articolul 48/1. Temeiurile, formele și principiile ocrotirii</p> <p>...</p> <p><i>(7) <u>Persoana de încredere este orice persoană aleasă liber de către persoana suferindă. În absența unei alegeri, persoana de încredere solicitată de persoana suferindă va fi desemnată de către centrul comunitar de sănătate mintală.</u></i></p>			
5	Art. II pct. 4, 5, 6	<p>Art.II. – Legea nr.1402-XIII din 16 decembrie 1997 privind sănătatea mentală (Monitorul</p>	În opinia noastră, aceste amendamente sunt lipsite de sens, întrucât potrivit alin. (3)-(5) ale art. 27	Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă; Nerespectarea exigențelor de tehnică	Revizuirea amendamentelor propuse potrivit obiecțiilor exprimate.

		<p>Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46, art.310), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:</p> <p>...</p> <p>4. Articolul 28, după cuvintele „sau al reprezentantului ei legal” se completează cu cuvintele „care acționează conform dorințelor exprimate de persoana suferindă”.</p> <p>5. La articolul 39 alineatul (2): după cuvintele „a cererii reprezentantului lui legal” se completează cu textul „ care acționează conform dorințelor sau expresiilor exprimate de către pacient, în oricare altă formă din care rezultă că internarea contravine dorințelor exprimate de acesta”;</p> <p>se completează cu propoziția „La identificarea dorințelor pacientului,este obligatorie prezența persoanei de încredere, care</p>	<p>din legea supusă modificării, spitalizarea în staționarul de psihiatrie, cu excepția cazurilor prevăzute la art.28 (<i>Temeiurile pentru spitalizare fără liberul consimțământ</i>), se face la cererea sau cu liberul consimțământ al persoanei. Minorul poate fi spitalizat în staționarul de psihiatrie la cererea sau cu liberul consimțământ al părinților sau al altui reprezentant legal. Consimțământul pentru spitalizare <u>se consemnează</u> în documentația medicală <u>și se semnează</u> de persoana respectivă sau de reprezentantul ei legal, precum și de medicul psihiatru.</p> <p>Mai mult, amendamentele operate la art. 28 și 40 crează unele dubii asupra dorințelor exprimate de persoana suferindă la spitalizarea acesteia în staționarul de psihiatrie dacă tulburarea</p>	<p>legislativă</p>	
--	--	--	---	--------------------	--

		<p>va facilita identificarea acestor dorințe.”</p> <p>6. Articolul 40:</p> <p>alineatul (1) va avea următorul cuprins:</p> <p>„(1) Drept temei pentru internare într-o instituție psihoneurologică, cu participarea medicului psihiatru, servește:</p> <p>a) avizul comisiei medicale;</p> <p>b) cererea depusă de către persoana suferindă de tulburări psihice (<i>indiferent dacă în privința acesteia este instituită o măsură de ocrotire judiciară</i>). În cazul în care asupra persoanei este instituită ocrotirea provizorie sau curatela, iar starea acesteia nu îi permite să ia de sine stătător o decizie privind internarea, ocrotitorul provizoriu sau curatorul o va asista la luarea deciziei;</p> <p>c) cererea depusă în numele persoanei suferinde de tulburări psihice, de către</p>	<p>psihică este gravă și condiționează pericolul social direct și/sau prejudiciul grav sănătății sale dacă nu i se va acorda asistență psihiatrică.</p> <p>În condițiile standardelor de tehnică legislativă, amendamentul propus la alin. (1/1) art. 40 urmează a fi comasat cu lit. a) alin. (1) din același articol.</p> <p>A se vedea, de asemenea și obiecțiile expuse la subpct. 3 a pct. 16 de mai sus.</p>		
--	--	--	--	--	--

mandatarul împuternicit printr-un mandat de ocrotire în viitor, dacă mandatul permite acest fapt expres;

d) cererea depusă, în condițiile legii, de către tutorele persoanei suferinde în privința căreia este instituită tutela.

În cazurile prevăzute la lit. a), b) sau c) este interzisă internarea persoanei suferinde, dacă decizia respectivă contravine dorințelor exprimate de aceasta. La identificarea dorințelor persoanei este obligatorie prezența persoanei de încredere, care va facilita identificarea acestor dorințe.”;

se completează cu alineatul (1/1) cu următorul cuprins:

„(1/1) Avizul comisiei medicale, prevăzut la alin.(1), trebuie să conțină date despre faptul că persoana suferă de tulburări psihice care nu-i permit să se afle într-o

		instituție nespecializată.”			
6	Art. VI pct. 2	<p>Art.VI. – Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86, art.661), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:</p> <p>2. Se completează cu articolele 22/1 și 22/2 cu următorul cuprins:</p> <p>„Articolul 22/1. Restricții la încheierea actelor juridice în numele minorului care nu are capacitate deplină de exercițiu</p> <p>(1) Actele juridice prevăzute la art. 48/75 alin.(1), încheiate în numele minorului care nu are capacitate deplină de exercițiu, produc efecte juridice doar</p>	<p>Proiectul de lege (în special art. 38/1 - Consiliul de familie al minorului) nu stabilește clar care sunt atribuțiile consiliului de familie în cazul persoanelor care nu au capacitate deplină de exercițiu.</p> <p>Totodată, nu este clară rațiunea autorului de a impune autorizarea de către consiliul de familie (din cel puțin 4 persoane) la încheierea unor acte juridice, la efectuarea unor operațiuni de încasare, plată și de administrare a mijloacelor bănești efectuate în numele minorului, în cazul în care acesta nu are capacitate de exercițiu, dar are părinți.</p> <p>Concomitent, potrivit art. 21 alin. (2) din Codul civil minorul care a împlinit vîrstă de 14 ani are dreptul fără</p>	<p>Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă; Omisiune/ignorare a drepturilor/libertăților; Normă lacunară și deficientă</p>	Revizuirea amendamentului propus.

după
autorizarea de
către consiliul
de familie sau,
în absența
acestuia, de
cătreautoritatea
tutelară. Art.
48/75
alin.(2)-(5),
art.48/84-48/91
și art.
48/99-48/100se
aplică în mod
corespunzător.

...

Articolul 22/2.
Regimul
mijloacelor
bănești ale
minorului care
nu are
capacitate
deplină de
exercițiu

(1) Operațiunile
de încasare,
plată și de
administrare a
mijloacelor
bănești
efectuate în
numele
minorului care
nu are
capacitate
deplină de
exercițiu se fac
exclusiv prin
contul deschis
pe numele
acestuia, dacă
legea nu
prevede altfel
pentru anumite
categorii de
plăți.

(2) **Consiliul de**
familie sau, în
absența
acestuia,
autoritatea
tutelară poate
prescrie ca o
anumită sumă
de bani care
aparține
minorului care

consimțămîntu
l părinților,
adoptatorilor
sau al
curatorului:

a) să dispună
de salariu,
bursă sau de
alte venituri
rezultate din
activități proprii;

b) să exercite
dreptul de autor
asupra unei
lucrări științifice,
literare sau de
artă, asupra
unei invenții sau
unui alt rezultat
al activității
intelectuale
apărate de lege;

c) să facă
depuneri în
instituțiile
financiare și să
dispună de
aceste depuneri
în conformitate
cu legea;

d) să încheie
actele juridice
prevăzute la
art.22 alin.(2).

		<p>nu are capacitate deplină de exercițiu să fie depusă pe un cont special al acestuia de pe care se va putea efectua extrageri doar cu autorizarea consiliului de familie sau, în absența acestuia, a autorității tutelare. Dispozițiile prezentului alineat nu se aplică în cazul executării silite asupra mijloacelor bănești ale minorului.</p> <p>(3) Consiliul de familie sau, în absența acestuia, autoritatea tutelară este obligată să ia toate măsurile necesare pentru a aduce la cunoștință instituției la care este deschis contul pe numele minorului, care nu are capacitate deplină de exercițiu, despre regimul special instituit conform alin. (2).”</p>			
7	Art. VI pct. 5	<p>5. Articolul 32 va avea următorul cuprins:</p> <p>„ Articolul 32.</p>	Amendamentul propus de autor nu corelează cu prevederile art. 142 din Codul familiei	Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă;	Corelarea prevederilor concurente.

		<p>Temeiurile instituirii tutelei și curatelei asupra minorilor</p> <p>...</p> <p>(2) Tutela sau curatela asupra minorului se instituie în cazul în care acestuia i s-a atribuit statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau statut de copil rămas fără ocrotire părintească.</p> <p>...</p>	<p>(instituirea tutelei și curatelei), potrivit căruia:</p> <p>(1) Tutela și curatela se instituie asupra copiilor rămași fără ocrotire părintească în scopul educației și instruirii acestora, precum și al apărării drepturilor și intereselor lor legitime.</p> <p>(2) Tutela se instituie asupra copiilor care nu au atins vârsta de 14 ani. La atingerea vârstei de 14 ani, tutela se transformă în curatelă, fără adoptarea de către autoritatea tutelară a unei hotărâri suplimentare.</p> <p>(3) Curatela se instituie asupra copiilor în vârstă de la 14 la 18 ani.</p> <p>(4) Tutela și curatela se instituie de către autoritățile administrației publice locale, în termen de cel mult o lună din momentul primirii cererii respective, în baza avizului scris al autorității tutelare.</p>		
8	Art. VI pct. 7	7. Articolul 34:	Amendamentul	Vulnerabilitate Normă inutilă; Modificare	

		... la alineatul (2), cuvîntul „consimțămîntul” se substituie cu cuvîntul „încuviințarea”; ...	propus nu este justificat, întrucît Codul civil utilizează ambele noțiuni.	nejustificată.	
9	Art. VI pct. 8	8. Articolul 35 se abrogă.	Potrivit art. 34 alin. (2) din Legea privind actele legislative nr. 780/27.12.2001, modificarea intervine pentru aschimbaunele soluții din actul legislativ prin alte. Avînd în vedere că, autorul propune spre abrogare art. 35 din Codul civil - autoritățile tutelare - în opinia noastră, acesta ar urma să reglementeze clar care ar fi aceste autorități tutelare pentru a nu crea dificultăți și interpretări abuzive la aplicarea cadrului legal ce ține de măsurile de ocrotire juridică.	Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă; Prevederi care limitează drepturile/libertă țile; Omisiune/ignora re a drepturilor/libert ăților; Normă lacunară și deficientă	Revizuirea amendamentulu i propus.
10	Art. VI pct. 10	10. La articolul 37, cuvîntul „persoana” se substituie cu cuvîntul „minorul”, la	La art. 37 lit d) din Codul civil urmează a fi păstrată redacția actuală astfel încît	Vulnerabilitate Eroare de redacție	Reformularea amendamentulu i portiv obiecției expuse.

		cazul gramatical corespunzător.	obligația de înștiințare a autorității tutelare că asupra minorului trebuie instituită tutela sau curatela să revină autorităților administrației publice locale, instituțiilor de ocrotire, precum și oricăror alte persoane .		
11	Art. VI pct. 19	<p>19. Articolul 48 va avea următorul cuprins:</p> <p>„ Articolul 48. Publicitatea tutelei și curatelei minorului</p> <p>...</p> <p>(2) Autoritatea tutelară este obligată să transmită o copie de pe dispozitivul deciziei de instituire, modificare sau revocare a tutelei sau curatelei autorității abilitate, în scopul efectuării înregistrării respective, în termen de 3 zile de la data adoptării acesteia.</p> <p>(3) Dispozițiile alin.(1) se aplică în mod corespunzător deciziei</p>	A se vedea obiecțiile expuse la subpct. 5 a pct. 16 de mai sus.	Vulnerabilitate Omisiune/ignorare a drepturilor/libertăților; Normă lacunară și deficientă	Revizuirea amendamentelor propuse.

		<p>consiliului de familie prin care se desemnează sau se revocă tutorele, tutorele supleant sau tutorele special sau, după caz, curatorul, curatorul supleant sau curatorul special. Autoritatea tutelară este obligată să transmită o copie de pe dispozitivul deciziei autorității abilitate, în scopul efectuării înregistrării, cu excepția cazului contestării acesteia în instanța de judecată.</p> <p>...</p>			
12	Art. VI pct. 20	<p>20. După articolul 48 se completează cu secțiunile 3 și 4 cu următorul cuprins:</p> <p>„ Secțiunea 3 Măsurile de ocrotire juridică a adulților Subsecțiunea 1 Dispoziții comune</p> <p>Articolul 48/1. Temeiurile, formele și principiile ocrotirii</p> <p>(1) Persoana</p>	Potrivit rigorilor de tehnică legislativă, în cazul în care o normă este complementară altei norme, pentru evitarea repetării în text a acelei norme se va face trimitere la articolul, respectiv la actul normativ care o conține. În acest context, sintagma ”pe altă cale legală” ar urma să fie substituită cu trimiterile la prevederile art.	Vulnerabilitate Nerespectarea exigențelor de tehnică legislativă	Reformularea amendamentului i propus în condițiile obiecției exprimate.

		<p>fizică care a împlinit majoratul sau care a dobândit capacitate de exercițiu deplină pe altă cale legală și care în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința, poate beneficia de o măsură de ocrotire în funcție de starea sau situația sa.</p> <p>...</p> <p>Articolul 48/12. Mandatul de ocrotire în viitor</p> <p>(1) Persoana fizică care a împlinit majoratul sau care a dobândit capacitate de exercițiu deplină pe altă cale legală (mandantul) poate împuternici unul sau mai mulți mandatari, să o reprezinte în situația în care, în urma unei boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice ea nu va putea, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința.</p> <p>...</p>	<p>20 din actul supus modificării.</p>		
--	--	--	--	--	--

13	Art. VI pct. 20	<p>20. După articolul 48 se completează cu secțiunile 3 și 4 cu următorul cuprins:</p> <p>„ Secțiunea 3 Măsurile de ocrotire juridică a adulților Subsecțiunea 1 Dispoziții comune</p> <p>Articolul 48/2. Competența generală a instanței de judecată și a autorității tutelare</p> <p>(1) Instanța de judecată și autoritatea tutelară exercită supravegherea generală a măsurilor de ocrotire conform competenței prevăzute de lege.</p> <p>(2) Instanța de judecată și autoritatea tutelară poate vizita sau cere să se efectueze vizite persoanelor ocrotite și celor în privința cărora s-a depus o cerere de instituire a măsurii de ocrotire.</p>	<p>Competența generală a instanțelor judecătorești este stabilită la art. 33 din Codul de procedură civilă.</p> <p>Astfel, potrivit acestuia instanțele judecătorești judecă toate pricinile civile cu participarea persoanelor fizice, persoanelor juridice și autorităților publice privind apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime încălcate sau contestate, pricini pentru care legea nu prevede competența altor organe.</p> <p>De asemenea, instanțele judecătorești judecă pricinile cu participarea organizațiilor și cetățenilor din Republica Moldova, a cetățenilor străini, apatrizilor, organizațiilor străine, organizațiilor cu capital străin, organismelor internaționale dacă prin lege sau prin tratatele internaționale la care Republica Moldova este</p>	<p>Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă;</p>	<p>Revizuirea normelor concurente.</p>
----	-----------------	--	---	---	--

			<p>parte nu este stabilită competența instanțelor judecătorești străine sau a altor organe.</p> <p>În acest context, legislația procesual civilă nu acordă instanțelor de judecată competențe de supraveghere și nici de efectuare a vizitelor. Astfel, amendamentele propuse de autor, în opinia noastră, contravin cadrului legal existent.</p>		
14	Art. VI pct. 20	<p>20. După articolul 48 se completează cu secțiunile 3 și 4 cu următorul cuprins:</p> <p>„ Secțiunea 3 Măsurile de ocrotire juridică a adulților Subsecțiunea 1 Dispoziții comune</p> <p>...</p> <p>Articolul 48/2. Competența generală a instanței de judecată și a autorității tutelare</p> <p>...</p> <p>(3) Persoanele însărcinate cu</p>	<p>Potrivit exigențelor de tehnică legislativă, în limbajul normativ aceleași noțiuni se exprimă numai prin aceiași termeni. Dacă o noțiune sau un termen nu este consacrat sau poate avea înțelesuri diferite, semnificația acestuia în context se stabilește prin actul normativ ce le instituie, în cadrul dispozițiilor generale și devine obligatoriu pentru actele normative din aceeași</p>	<p>Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă; Nerespectarea exigențelor de tehnică legislativă</p>	<p>Revizuirea amendamentelor propuse în contextul obiecțiilor formulate.</p>

		<p>ocrotirea (asistentul, mandatarul împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor, ocrotitorul provizoriu, curatorul, tutorele, membrii consiliului de familie) sînt obligate să se prezinte ori de cîte ori sînt convocate și să comunice orice informație în legătură cu exercitarea ocrotirii persoanei.</p> <p>...</p> <p>Articolul 48/3. Ocrotitorul autorizat</p> <p>(1) Poate desfășura activitate de ocrotitor autorizat persoana care deține autorizația de ocrotitor autorizat eliberată conform prevederilor legale.</p> <p>(2) Autorizația de ocrotitor autorizat poate fi solicitată de către persoana fizică cu capacitate deplină de exercițiu, instituția de tratament sau de instituția socială, precum și asociația obștească care, conform statutului are ca</p>	<p>materie.</p> <p>Mai mult, potrivit art. 19 lit. e) din Legea privind actele legislative nr. 780-XV din 27.12.2001 terminologia utilizată în actul elaborat este constantă și uniformă ca și în celelalte acte legislative și în reglementările legislației comunitare; se va utiliza unul și același termen dacă este corect, iar folosirea lui repetată exclude confuzia.</p> <p>Totodată, potrivit art. 10 pct. 1) din Legea cu privire la Guvern nr. 64-XII din 31.05.1990, Guvernul promovează în viață legile Republicii Moldova, decretele Președintelui Republicii Moldova și exercită controlul asupra executării hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului.</p> <p>Art. din același act legislativ prevede că Guvernul poate delega prin hotărîre unele funcții din competența sa către ministerele de domeniu, care</p>		
--	--	--	---	--	--

		<p>principal gen de activitate apărarea drepturilor și intereselor persoanelor cu boli mintale sau deficiențe fizice, mintale sau psihologice.</p> <p>(3) Condițiile, autoritatea abilitată să autorizeze, modul de autorizare și desfășurare a activității de ocrotitor autorizat se stabilesc printr-un Regulament aprobat de Guvern.</p> <p>Articolul 48/4. Obligațiile generale ale persoanei însărcinate cu ocrotirea</p> <p>(1) Persoanele însărcinate cu ocrotirea, după posibilitate, informează și consultă cu regularitate persoana ocrotită despre toate aspectele ce țin de ocrotire, precum și îi oferă suport sau consultă de fiecare dată când persoana ocrotită solicită sau este necesar reieșind din circumstanțe. În cazurile în care persoana însărcinată cu ocrotirea acționează în numele persoanei</p>	<p>transpun în viață, în baza legilor republicii, decretelor Președintelui Republicii Moldova, politica Guvernului și sînt responsabile de activitatea lor.</p> <p>În acest context, suntem de părere că autoritatea abilitată cu autorizarea persoanelor însărcinate cu ocrotirea urmează a fi stabilită prin lege.</p>		
--	--	---	--	--	--

ocrotite, aceasta este obligată să consulte opinia persoanei reprezentate, în măsura în care aceasta poate exprima o astfel de opinie.

(2) **Persoanele însărcinate cu ocrotirea** sînt obligate să evalueze și să ia în considerare, după posibilitate, dorințele și sentimentele din trecut și prezent ale persoanei ocrotite.

(3) **Persoanele însărcinate cu ocrotirea** sînt obligate să ducă o evidență separată a patrimoniului și a activităților persoanei ocrotite și să păstreze elementele de probă utile pentru a putea demonstra exercitarea corespunzătoare a măsurii de ocrotire.

(4) **Persoanele însărcinate cu ocrotirea** sînt obligate să păstreze confidențialitate a informațiilor care vizează persoana ocrotită, inclusiv a datelor cu caracter personal, sau care se referă la patrimoniul acesteia, cu

		<p>excepții cazul în care dezvoltarea acestor informații este necesară în procesul exercitării ocrotirii sau pentru supravegherea ocrotirii de către autoritatea sau instanța competentă, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.</p> <p>Articolul 48/16. Mandatarul</p> <p>(1) Poate fi desemnat în calitate de mandatar orice persoană fizică aleasă de către mandant, precum și orice persoană juridică care deține calitatea de ocrotitor autorizat.</p> <p>...</p>			
15	Art. VI pct. 20	<p>20. După articolul 48 se completează cu secțiunile 3 și 4 cu următorul cuprins:</p> <p>„ Secțiunea 3 Măsurile de ocrotire juridică a adulților Subsecțiunea 1 Dispoziții comune</p> <p>...</p> <p>Articolul 48/6.</p>	Potrivit teoriei dreptului civil, dreptul de proprietate publică este dreptul real principal, inalienabil, insesizabil, imprescriptibil, care conferă atributele de posesie, folosință și dispoziție asupra unui bun, atribute care pot fi exercitate în	Vulnerabilitate Prevederi necorespunzătoare normelor din legislația corelativă;	Reformularea amendamentului propus în contextul obiecției formulate.

		<p>Regimul locuinței</p> <p>(1) Dreptul persoanei ocrotite asupra locuinței și bunurilor mobile cu care este dotată aceasta, indiferent dacă constituie un domiciliu sau o reședință, sînt păstrate la dispoziția acesteia atîta timp cît este necesar.</p> <p>...</p> <p>(3) Dacă devine necesar sau este în interesul persoanei ocrotite să se dispună de drepturile pe care le are asupra locuinței sale sau asupra bunurilor mobile cu care este dotat prin încheierea unui act juridic de dispoziție, de rezoluțiune sau transmitere în folosință către terți, actul juridic trebuie autorizat de către consiliul de familie sau, în absența sa, de către autoritatea tutelară.</p>	<p>mod absolut, exclusiv și perpetuu, cu respectarea limitelor materiale și a limitelor juridice. Dreptul de proprietate include atît dreptul de folosință, dreptul de posesie cît și dreptul de a dispune asupra bunurilor.</p> <p>În acest sens sunt și prevederile art. 315 din Codul civil care prevăd că proprietarul are drept de posesiune, de folosință și de dispoziție asupra bunului. Dreptul de proprietate este perpetuu. Dreptul de folosință include și libertatea persoanei de a nu folosi bunul. Poate fi instituită prin lege obligația de folosire dacă nefolosirea bunurilor ar contraveni intereselor publice. În acest caz, proprietarul poate fi obligat fie să folosească el însuși bunul ori să-l dea în folosință unor terți în schimbul unei contraprestații corespunzătoare. Proprietarul este obligat să îngrijească și să întrețină bunul</p>		
--	--	--	---	--	--

			ce-i aparține dacă legea sau contractul nu prevede altfel.			
16	Art. VI pct. 20	<p>Subsecțiunea 5; Ocrotirea provizorie;</p> <p>Articolul48/33. Instituirea ocrotirii provizorii</p> <p>...</p> <p>(3) Instanța de judecată poate, în caz de urgență, să institue ocrotirea provizorie cu amânarea audierii persoanei. Instanța de judecată în cel mai scurt termen va audiapersona, cu excepția cazului în care i s-a prezentat un raport de constatare psihiatrico-legală în scop de ocrotire care confirmă că audierea persoanei este de natură să dăuneze sănătății acesteia sau dacă ea nu poate să-și exprime dorințele și sentimentele.</p> <p>...</p> <p>Articolul48/53. Asistența sau reprezentarea în actele strict</p>	<p>Autorul utilizează în proiect unele formulări de o manieră ambiguă care, la aplicare, ar putea admite interpretări abuzive prin formularea conținută în reglementare care are sens neclar sau echivoc. Formulările lingvistice pot fi calificate ca factori ai vulnerabilității în măsura în care acordă posibilități de aplicare a normei în interpretarea preferată, în dependență de interesul responsabililor de implementare și control al aplicării. Astfel, este necesară enumerarea exhaustivă a "cazurilor de urgență" pe care le are în vedere acesta.</p> <p>Totodată, atestăm lipsa unor termene concrete prin reglementarea lacunară și confuză a termenelor administrative, acestea nefiind</p>	Vulnerabilitate	<p>Formulare ambiguă care permite interpretări abuzive;</p> <p>Lipsa unor termene concrete</p>	<p>Enumerarea exhaustivă a "cazurilor de urgență";</p> <p>Stabilirea unor termene concrete.</p>

		<p>personale</p> <p>...</p> <p>(3) Persoana însărcinată cu ocrotirea poate lua în privința persoanei ocrotite măsuri de protecție necesare pentru a stopa pericolul generat de propriul comportament al persoanei ocrotite. Ea va informa despre aceasta în mod neîntârziat consiliul de familie sau, în absența acestuia, autoritatea tutelară.</p> <p>(4) În caz de urgență, persoana însărcinată cu ocrotirea nu poate, fără autorizarea consiliului de familie sau, în absența acestuia, a autorității tutelare, lua o decizie care are ca efect atingerea gravă a integrității corporale a persoanei ocrotite sau a intimității vieții sale private.</p>	<p>stabilite/expuse clar probabil în dependență de niște condiții confuze ori ambigui.</p> <p>Lipsa termenelor concrete întotdeauna lasă loc pentru interpretări abuzive din partea funcționarilor publici. Astfel, apare discreția excesivă a funcționarului de a aprecia și stabili în fiecare caz separat termene care îi sînt convenabile, atît pentru propriile acțiuni, cît și pentru acțiunile altor subiecți de drept cărora aceste termene le sunt aplicabile.</p>		
17	Art. VI pct.20	<p>Articolul 48/87. Dreptul la avocat ales sau avocat care acordă asistență juridică</p>	<p>Potrivit proiectului, în articolele anterioare s-a propus utilizarea cu referință la persoanele ocrotite care nu</p>	<p>Vulnerabilitate Nerespectarea terminologiei unitare</p>	<p>În vederea asigurării coerenței și unicității terminologiei recomandăm substituirea sintagmei evidențiate cu</p>

		<p>garantată de stat (1) În cadrul oricărei proceduri desfășurate de autoritatea tutelară <i>persoana ocrotită</i> care a împlinit vârsta de 10 ani își poate alege un avocat sau poate solicita desemnarea unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, indiferent de opinia sau opoziția persoanei însărcinate cu ocrotirea. ....</p> <p>(3) Dacă pe durata desfășurării procedurii de autoritatea tutelară, <i>persoana ocrotită</i> nu este asistată de avocat, la cererea <i>persoanei ocrotite</i> care a împlinit vârsta de 10 ani, autoritatea tutelară solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat, care va dispune de împuternicirile unui reprezentant legal în respectiva procedură. ...</p>	<p>au atins majoratul a sintagmei "minor", în timp ce noul articol propus continuă să utilizeze sintagma generală "persoană ocrotită".</p>	<p>sintagma de "minor ocrotit".</p>
--	--	--	--	-------------------------------------

18	Art. VI pct.20	<p>Articolul 48/91. Decizia autorității tutelare ... (2) Deciziile autorității tutelare în chestiunile privind măsurile de ocrotire trebuie să fie motivate și adoptate într-un termen <i>care nu va depăși 3 luni</i>. Dispozitivul deciziei se comunică <i>în termen de 3 luni</i> din momentul adoptării acestora, persoanei ocrotite, persoanei însărcinate cu ocrotirea și, dacă există, membrilor consiliului de familie.</p>	<p>Potrivit proiectului se propune ca deciziile autorității tutelare să fie adoptate într-un termen care nu va depăși trei luni, dar se omite indicarea expresă a datei de când începe să curgă acest termen, fapt care poate condiționa interpretări neuniforme și tergiversarea adoptării deciziile de către autoritățile tutelare, ceea ce poate afecta drepturile persoanelor interesate.</p>	<p>Alți factori Lipsa unor termene concrete</p>	<p>Recomandăm autorilor proiectului să indice cu precizie momentul din care autoritatea tutelară este obligată să procedeze la examinarea și adoptarea deciziei de rigoare.</p>
19	Art.VI pct. 21	<p>Articolul 48/98. Opoziția autorității tutelare ... (3) În cazul existenței unei opoziții conform alin.(1) sau (2), autoritatea tutelară va convoca și desfășura <i>în termen de 10 zile o nouă ședință a consiliului de familie</i> pe care o va prezida, fără a avea drept de vot, pentru a se delibera din nou asupra</p>	<p>Similar obiecției de la punctul precedent, proiectul legii omite să arate cu precizie momentul din care curge termenul de 10 zile, fapt care poate să afecteze celeritatea proceselor.</p>	<p>Alți factori Lipsa unor termene concrete.</p>	<p>Stabilirea momentului precis din care începe să curgă termenul de 10 zile stabilit la alin. (3) al noului articol 48/98.</p>

		chestiunii față de care s-a făcut opoziția.			
20	Art.VII pct. 2	2. Articolul 58: alineatul (2): în prima propoziție, cuvintele „sau de adulții cu capacitatea de exercițiu limitată” se exclud; în a doua propoziție, cuvintele „sau curatorul adultului cu capacitatea de exercițiu limitată poate să confirme” se substituie cu cuvintele „poate să încuviințeze”; în a treia propoziție, cuvântul „confirmarea” se substituie cu cuvântul „încuviințarea”; în a patra propoziție, cuvântul „confirmate” se substituie cu cuvântul „încuviințate”; la alineatul (21), cuvintele „sau de adulții declarați incapabili” se exclud; la alineatul (4), cuvintele „ , precum și ale adulților limitați în capacitatea de exercițiu,” precum și cuvintele „sau adulții limitați în capacitatea de exercițiu” se exclud; la alineatul (6), cuvintele „ , precum și ale	Formula propusă de autoricareferire la articolul 58 alin. (2) este prea complicată. În condițiile în care se propune modificarea practica fiecărei propoziții din acest alineat, nu este clar de ce autorii nu au utilizat procedeul legislativ de expunere a alineatului respectiv în redacție nouă, pentru a-i conferi un caracter mai accesibil. Adițional notăm că substituirea cuvântului ”confirmarea” cu ”încuviințarea” în acest alineat, nu ține cont de faptul că acest cuvânt se regăsește și în alte articole ale CPC (ca exemplu art.art. 100, 105, 185 etc.), în cadrul cărora nu s-au operat modificările de rigoare. A se vedea în același sens și cuvântul ”incapabil”.	Alți factori Nerespectarea exigențelor de tehnică legislativă	Revizuirea integrală a modificărilor propuse prin expunerea alin. (2) în redacție nouă. Revizuirea articolelor conexe și subsecventedîn CPC în cadrul cărora se utilizează cuvintele ”confirmarea” și ”incapabil”.

		adulților declarați incapabili în modul stabilit de lege,” precum și cuvintele „curatori, de administrația instituțiilor de educare, a instituțiilor curative sau de protecție socială” se exclud.			
21	Art. VII pct. 7	7. Articolul 81: alineatul unic devine alineatul (1); se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins: „(2) Prin derogare de la dispozițiile alin.(1), mandatul de ocrotire în viitor încheiat în formă autentică și care a început să producă efecte, acordă mandatarului împuternicirea de a îndeplini toate actele procedurale pe care mandantul are dreptul să le exercite, <u>cu excepțiile stabilite de lege sau de mandatul de ocrotire în viitor</u> .”	Formula evidențiată din art.81 propus pentru modificare are un caracter ambiguu, or nu este clar la ce alte legi face referință și care condiții au fost avute în vedere de autori.	Alți factori Formulare ambiguă	Revizuirea prin stabilirea expresă a referinței la legea care stabilește excepțiile.
22	Art. VII pct. 13	13. La articolul 279, litera e) va avea următorul cuprins: „e) măsurile de ocrotire a persoanei fizice adulte;”	Proiectul legii nu operează cu o terminologie uniformă, ceea ce contravine rigorilor de tehnică legislativă.	Alți factori Nerespectarea exigențelor de tehnică legislativă	Pentru a asigura coerența și uniformitatea terminologiei utilizate, este necesar de a specifica expres

			<p>Menționăm că sintagma expres prevăzută în Codul civil este de "măsuri de ocrotire judiciară", însă pe parcursul proiectului cu referire la alte acte legislative, inclusiv CPC, autorii par să omită cuvântul "judiciară".</p> <p>Insistăm asupra necesității respectării unei terminologii uniforme nu doar în cadrul legii/codului-cadru, dar și în actele legislative conexe.</p>		<p>că este vorba de măsuri de ocrotire judiciară.</p>
23	Art. IX	<p>Art. IX. – Articolul 52 din Codul de executare al Republicii Moldova nr.443-XV din 24 decembrie 2004 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.214-220, art.704), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează: la alineatul (1), cuvintele „ , , ale persoanelor cu capacitate de exercițiu limitată sau ale persoanelor declarate, în modul stabilit, incapabile” se</p>	<p>De regulă, autorul a optat în textul proiectului cu descifrarea celor trei categorii de măsuri de ocrotire judiciară: ocrotire provizorie, curatelă sau tutelă. Însă această abordare pare să nu fie uniformă, or, la Art. IX al proiectului autorii invocă doar "măsura de ocrotire judiciară", fără a detalia însă dacă este vorba de toate trei.</p>	<p>Alți factori Nerespectarea exigențelor de tehnică legislativă</p>	<p>Pentru a oferi claritate, un spor de precizie pentru toate prevederile legale din întreg spectrul actelor legislative care conțin norme referitoare la capacitatea de exercițiu a persoanelor, considerăm oportun să fie utilizată constant doar una din opțiuni: fie se arată generic "măsuri de ocrotire judiciară" fie de fiecare dată se va dezvolta în paranteze categoriile măsurilor de ocrotire judiciară: provizorie, tutelă sau curatelă.</p>

		<p>exclud; se completează cu alineatul (11), care va avea următorul cuprins: „(11) În cazul în care în privința participantului la procedura de executare este instituită o măsură de ocrotire judiciară, capacitatea de exercițiu în procedura de executare se determină conform art. 581 din Codul de procedură civilă.”</p>			
24	Art. X	<p>Art.X. – Legea nr.24-XVI din 22 februarie 2008 cu privire la arbitrajul comercial internațional (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.88–89, art.316), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează: 1. La articolul 37 alineatul (2) litera a) prima liniuță, cuvintele „se află în incapacitate” se substituie cu cuvintele „nu avea capacitatea deplină de exercițiu”. 2. La articolul 39 alineatul (1) litera a) prima liniuță, cuvintele</p>	<p>Chiar dacă propunerile respective au un caracter tehnic, totuși se pare că este necesar de a preciza unele aspecte. În versiunea actuală a Legii 24/2008 verbele se utilizează la timpul prezent, respectiv au în vedere o situație la momentul aplicării normei, iar autorii propun modificările prin utilizarea verbelor de rigoare la timpul trecut, adică cu referire la situațiile anterioare.</p>	<p>Alți factori Nerespectarea rigorilor de tehnică legislativă</p>	<p>Pentru a evita eventuale interpretări contradictorii, inclusiv abuzive, sugerăm examinarea repetată a modului de formulare a modificărilor propuse.</p>

		„se află în incapacitate” se substituie cu cuvintele „nu avea capacitatea deplină de exercițiu”.			
25	Art. XI	<p>Art.XI. —</p> <p>Articolul 16 din Lege nr.42-XVI din 6 martie 2008 privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.81, art.273), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:</p> <p>alineatul (2) va avea următorul cuprins: „(2) În cazul minorilor saupersoanelor în privința cărora este instituită măsura de ocrotire sub forma tutelei, consimțământul va fi dat de către părinți sau, după caz, de către reprezentantul legal al acestora, în condițiile legii.”;</p> <p>se completează cu alineatul (2/1) cu următorul cuprins: „(2/1) În cazul în care asupra primitorului este instituită măsura de ocrotire sub forma ocrotirii provizorii sau a curatelei, iar starea</p>	Formula de redactare propusă pentru alineatul (2/1) este imprecisă și ambiguă. Autorii proiectului fac referință abstractă ”în condițiile legii”, nefiind însă clar care lege se are în vedere.	Alți factori Formulare ambiguă Normă de trimitere	Revizuirea și prevederea expresă a legislației/legiilor care se face referință.

		primitorului nu îi permite să ia de sine stătător o decizie personală informată privind transplantul, ocrotitorul provizoriu sau curatorul va asista primitorul, în condițiile legii.”			
26	Art. XII	Art.XII. – Articolul 13 la alineatul (2), din Legea nr. 153-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la controlul și profilaxia tuberculozei (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 143-144, art. 583,) , cuvintele „persoanelor declarate incapabile” se substituie cu cuvintele „persoanelor supuse măsurii de ocrotire sub forma tutelei”.	Privitor la norma respectivă nu este clar de ce legea se va referi doar la persoanele supuse măsurii de ocrotire judiciară ”tutelă” și nu se iau în calcul și celelalte două categorii: ocrotire provizorie și curatela.	Alți factori Formulare ambiguă	Recomandăm revizuirea normei potrivit obiecției, cu specificarea expresă a faptului că este vorba de măsură de ocrotire ”judiciară”.
27	Art. XIII	Art. XIII. – Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 3–6, art. 15), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează: 1. Articolul 66: denumirea se	Modificările propuse pentru partea materială a Codului contravențional (art.66) par să nu se încadreze organic în conceptul articolului propus spre modificare, inclusiv completarea propusă pentru titlul articolului. De asemenea, modificările propuse pentru partea de procedură a	Alți factori Ambiguitatea procedurilor Nerespectarea exigențelor de tehnică legislativă	Sugerăm reexaminarea integrală a modificărilor propuse pentru Codul contravențional: - includerea noii contravenții într-un articol separat; - competența de examinare a noii contravenții se propune să revină instanțelor de judecată.

		completează cu cuvintele „neîndeplinirea prescripțiilor legale ale autorității tutelare”; ... 2. La articolul 398, alineatul (1) se completează cu cifra „66,”.	Codului contravențional (atribuirea competenței de examinare a noii contravenții de către comisiile administrative), în opinia noastră, este inoportună și această contravenție riscă să rămână a fi în afara atenției. Momentan, comisiile administrative sînt practic inexistente, iar procedura de activitate a acestora este extrem de ambiguă. □inînd cont de faptul că noua contravenție vizează un cerc de subiecți extrem de sensibil, iar procedura de supraveghere este extrem de importantă pentru acest domeniu sugerăm ca examinarea contravenției să fie transmisă către instanța de judecată.		
--	--	---	--	--	--

Reținem ca recomandare generală necesitatea redactării textului proiectului de lege cu respectarea principiilor generale de tehnică juridico-legislativă.

Formulările conținute în proiect nu sunt suficient de clare și concise, exprimările nu întrunesc, în totalitate, rigorile tehnicii legislative, ale limbajului juridic.

Autorul proiectului de lege utilizează din abundență norme de trimitere și de blanchetă, expresii de genul „este în drept”, „poate”, acestea permițînd interpretări abuzive prin formularea ambiguă conținută în reglementarea care are sens neclar și echivoc.

Pentru asigurarea unei succesiuni logice a soluțiilor legislative preconizate și realizarea unei armonii interioare a actului normativ, redactarea textului proiectului de lege trebuie precedată de întocmirea unui plan de grupare a ideilor în funcție de conexiunile și de raportul firesc dintre ele, în cadrul concepției generale a reglementării.

Proiectul de act normativ trebuie redactat într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie. În limbajul normativ aceleași noțiuni se exprimă numai prin aceiași termeni. Dacă o noțiune sau un termen nu este consacrat sau poate avea înțelesuri diferite, semnificația acestuia în context se stabilește prin actul normativ ce le instituie, în cadrul dispozițiilor generale și devine obligatoriu pentru actele normative din aceeași materie. Redactarea este subordonată dezideratului înțelegerii cu ușurință a textului de către destinatarii acestuia.

Proiectele de legi se redactează în forma prescriptivă proprie normelor juridice. Prin modul de exprimare actul normativ trebuie să asigure dispozițiilor sale un caracter obligatoriu. Textul articolelor trebuie să aibă caracter dispozitiv, să prezinte norma instituită fără explicații sau justificări. Utilizarea unor explicații prin norme interpretative este permisă numai în măsura în care ele sunt strict necesare pentru înțelegerea textului. Nu este permisă prezentarea unor explicații prin folosirea parantezelor.

Textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure sau echivoce. Nu se folosesc termeni cu încărcătură afectivă. Termenii de specialitate pot fi utilizați numai dacă sunt consacrați în domeniul de activitate la care se referă reglementarea. Forma și estetica exprimării nu trebuie să prejudicieze stilul juridic, precizia și claritatea dispozițiilor.

Textul proiectului de lege trebuie să fie în corespundere cu exigențele redactării tehnico-juridice și lingvistice, cu cerințele stabilite de art.19 din Legea 780/2001 și art.46 din Legea 317/2003. Formulările lingvistice pot fi calificate ca factori ai vulnerabilității în măsura în care nu respectă rigorile de tehnică legislativă și acordă posibilități de aplicare a normei în interpretarea preferată, în dependență de interesul responsabililor de implementare și control al aplicării.

Concluzii

Potrivit notei informative, proiectul de lege a fost elaborat în scopul alinierii la noile cerințe ale Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 166 din 9 iulie 2010. Convenția ONU impunea schimbarea paradigmei: de la lipsirea de capacitate de exercițiu la cea de acordare a unei capacități cât mai largi persoanelor cu dizabilități. În special, aceasta cheamă Statele semnatare:

- să înlocuiască regimul de substituire la luarea deciziei (cel de tutelă) la unul de suport la luarea deciziei;
- să abandoneze atitudinea paternalistă și așteptările joase față de persoanele cu dizabilități, prin măsurile ce inhibă abilitatea de a face alegeri despre viața lor;
- să organizeze măsuri de suport personalizat care va încuraja libertatea persoanei și va promova autonomia ei.

Am constatat în prezentul raport de expertiză că proiectul de lege este conform Constituției. Proiectul de lege dezvoltă un șir de norme constituționale cum ar fi: Dreptul de a nu fi discriminat (art. 16 din Constituția RM); Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică (art. 24 din Constituția RM); Dreptul la apărare (art.26 din Constituția RM); Dreptul la viața intimă, familială și privată (art.28 din Constituția RM); Inviolabilitatea domiciliului (art.29 din Constituția RM); dreptul la ocrotirea sănătății (art.36 din Constituția RM); Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia (art.46 din Constituția RM); Dreptul la asistență și protecție socială (art.47 din Constituția RM); Protecția persoanei handicapate (art.51 din Constituția RM); Protecția familiei și a copiilor orfani (art.49 din Constituția RM); Dreptul cetățenilor Republicii Moldova la protecția din partea statului (art. 18 din Constituția RM).

Proiectul/actul normativ este conform parțial legislației corelative. În linii generale, prevederile proiectului sunt compatibile legislației naționale corelative. Totuși, anumite prevederi ale proiectului de lege sunt concurente cu unele prevederi ale legislației. În special, este vorba de prevederile proiectului de la Art. I (Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova), Art. II (Legea privind sănătatea mentală), Art. V (Codul civil, normele noi privitor la procedura de instituire a curatelei și tutelei), Art. VII (Codul de procedură civilă) etc., care prin esența modificărilor propuse contravin principiilor generale și unui șir concret de norme ale Codului familiei, dar chiar și ale Codului civil, normele cărora, de altfel, nu au fost puse toate în acord cu conceptul promovat de proiectul supus expertizei.

Proiectul/actul normativ este conform standardelor internaționale. Proiectul de lege supus expertizării este elaborat în vederea alinierii la noile cerințe ale Convenției ONU și ale Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30 martie 2012. De asemenea, s-au transpus Recomandările în materie ale Consiliului Europei: Recomandarea nr. R (99) 41 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre privind Principiile privitoare la protecția juridică a adulților incapabili (23 februarie 1999) și Recomandarea nr. CM/Rec(2009)1 a Comitetului de Miniștri ai Statelor Membre privind principiile privitoare la procurile continue și directivele avansate pentru caz de incapacitate (9 decembrie 2009). La fel, s-a analizat experiența pozitivă de reformare a sistemului de ocrotire a persoanelor fizice cu dizabilități a unui șir de state (Franța, Germania, Italia, Cehia, Ungaria, Estonia, Olanda, Spania etc.).

Proiectul/actul normativ este conform jurisprudenței Curții Constituționale. Analiza jurisprudenței Curții Constituționale nu a demonstrat existența unor hotărâri consacrate expres domeniului abordat de proiect. În jurisprudența Curții Constituționale există decizii, prin care Curtea s-a expus asupra unor aspecte ce au tangență cu obiectul reglementării prezentului proiect de lege (HCC nr.27 din 13.11.2014 pentru controlul constituționalității articolului 21 alin.(5) lit.e) din Legea nr.52 din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanului) (neexaminarea cererilor depuse de către persoanele incapabile) (Sesizarea nr.42a/2014); HCC nr.16 din 18.05.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 10 alin.(4) din Legea nr.151 din 30 iulie 2015 cu privire la Agentul guvernamental (accesul la informație) (Sesizarea nr.29g/2016).

Proiectul/actul normativ este conform jurisprudenței CtEDO. În procesul examinării proiectului Legii supus expertizării au fost identificate câteva cauze, care au făcut obiectul sesizării la CtEDO, în partea ce ține de domeniul ocrotirii persoanelor fizice cu dizabilități și anume: (în cauza *Matter v. Slovacia*, nr. 31534/96, hotărârea din 5 iulie 1999, § 68 Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a statuat că măsurile de ocrotire trebuie să fie temporare; - principiul proporționalității instituirii ocrotirii cu gradul de capacitate al persoanei vizate și adaptată la circumstanțele particulare și nevoile acesteia din urmă a fost statuat și de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului în cauza *Shtukaturov v. Rusia*, nr. 44009/05, hotărârea din 27 martie 2008, § 95; - în cauzele *Shtukaturov v. Rusia*, nr. 44009/05, hotărârea din 27 martie 2008, § 73 și *Salontaji-Drobnjak v. Serbia*, nr. 36500/05, hotărârea din 13 octombrie 2009, § 127, Curtea Europeană a Drepturilor Omului identifică unele carențe privind absența unor garanții ca persoana să fie audiată de judecător și opinia ei să fie luată în considerare; - cauza *Stanev v. Bulgaria*, nr. 36760/06, hotărârea din 17 ianuarie 2012, § 245; - în cauzele *Kędzior v. Polonia*, cererea nr. 45026/07, hotărârea din 16 octombrie 2012; *Sykora v. Republica Cehă*, nr. 23419/07, 22 noiembrie 2012; *Mihailovs v. Letonia*, nr. 35939/10, 22 ianuarie 2013 s-a reținut că declararea incapacității a creat condițiile pentru violarea libertății individului la libera circulație; - în cauza *S.L. și J.L. v. Croația*, cererea nr. 13712/11, hotărârea din 7 mai 2015 CtEDO a condamnat statul pentru că nu au implementat un mecanism funcțional de protecție a copiilor față de abuzurile comise de părinți sau tutori la administrarea bunurilor copiilor). În aceste condiții, menționăm că autorii proiectului au luat în considerare și s-au îngrijit ca jurisprudența CtEDO să fie respectată de prevederile noului concept.

Nu au fost identificate norme care să aibă un impact fundamental asupra exercitării drepturilor și libertăților omului. Notăm faptul, că acest proiect își propune să vină cu un nou concept, practic revoluționar, în reglementarea capacității de exercițiu. Totuși, unele prevederi afectate de viciul calității (aflate în contradicție cu normele legislației corelative, lipsite de claritate și previzibilitate (detalii a se vedea în tabelul de la p. 16 al prezentului raport de expertiză) riscă să afecteze, potențial, exercițiul unor drepturi și libertăți. Or, viciile normelor arătate pot să submine un principiu fundamental al procesului de legiferare și acțiune a actului normativ: principiul așteptărilor legale. Respectiv, este important ca autorii să se îngrijească ca substanța normelor și modul lor de expunere să fie cât mai clară și previzibilă.

Proiectul de lege nu reglementează aspectul gender, nefiind depistate norme care ar discrimina sau limita drepturile, libertățile și șansele femeilor în raport cu bărbații.

În contextul celor enunțate, în scopul producerii impactului scontat, reiterăm necesitatea de îmbunătățire a prevederilor din proiect pentru a elimina orice factor de vulnerabilitate ce-l afectează, ținând cont de obiecțiile și recomandările formulate în prezentul raport de expertiză.